

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

અમદાવાદ મધ્યે ગુજરાતની ઉચ્ચ અદાલતમાં

૨૦૦૪નો આર/ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૧૩૩

[આર/સીઆરએ/૧૩૩/૨૦૦૪ માં ૨૮/૧૧/૨૦૨૫ તારીખના

ઓર્ડરની સ્પિકીંગ ટુ મિનિટસ માટે નોંધ પર

અશોકકુમાર હર્ષદભાઈ બ્રાહ્મણ અને અન્યો

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા નં. ૧ માટે રદબાતલ

અપીલકર્તા નં. ૧.૧, ૧.૨, ૧.૩ તરફે શ્રી પરમ આર. બુચ (પડરપ)

સામાવાળા/સામાપક્ષકાર નં. ૧ તરફે સરકારી વકીલ

કોરમ:માનનીય સુશ્રી. ન્યાયમૂર્તિ ગીતા ગોપી

તારીખ:૦૪/૧૨/૨૦૨૫

મૌખિક આદેશ

૧. વર્તમાન ફોજદારી અપીલ સ્પિકીંગ ટુ મિનિટ્સ માટેની નોંધ નીચે મૂકવામાં આવી છે, જેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે તારીખ ૨૮.૧૧.૨૦૨૫ ના મૌખિક હુકમના ફક્ત નંબર ૧ માં, પાના નંબર ૨ ની ૭મી લીટીમાં ટાઇપિંગની ભૂલના કારણે તારીખ “૨૦.૧૧.૨૦૦૩” ના બદલે અનવધાનતાથી “૨૦.૧૨.૨૦૦૩” ના બદલે “૨૦.૧૧.૨૦૦૩” ટાઇપ થઈ ગયેલ છે અને ફક્ત નંબર ૨૬ માં, પાના નંબર ૩૮ ની બીજી લીટીમાં તારીખ “૨૦.૧૧.૨૦૨૩” ના બદલે અનવધાનતાથી “૨૦.૧૨.૨૦૦૩” ટાઇપ થઈ ગયેલ છે.

૨. તે બાબતને ધ્યાને લેતાં, ૨૦૦૪ ની ફોજદારી અપીલ નંબર ૧૩૩ માં તારીખ ૨૮.૧૧.૨૦૨૫ નો મૌખિક હુકમ સુધારવામાં આવે છે. ફક્ત નંબર ૧ માં, પાના નંબર ૨ ની ૭મી લીટીમાં રહેલ તારીખ “૨૦.૧૧.૨૦૦૩” ને “૨૦.૧૨.૨૦૦૩” તરીકે વાંચવી અને ફક્ત નંબર ૨૬ માં, પાના નંબર ૩૮ ની બીજી લીટીમાં રહેલ તારીખ “૨૦.૧૧.૨૦૨૩” ને “૨૦.૧૨.૨૦૦૩” તરીકે વાંચવી.

૩. આમ, સ્પિકીંગ ટુ મિનિટ્સ માટેની નોંધનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

(ગીતા ગોપી, સ્વાયમૂર્તિ)

અમદાવાદ મધ્યે ગુજરાતની ઉચ્ચ અદાલતમાં

૨૦૦૪નો આર/ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૧૩૩

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય સુશ્રી ન્યાયમૂર્તિ ગીતા ગોપી

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના

=====

અશોકકુમાર હર્ષદભાઈ બ્રાહ્મણ અને અન્યો

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા નં. ૧ માટે રદબાતલ

અપીલકર્તા નં. ૧.૧, ૧.૨, ૧.૩ તરફે શ્રી પરમ આર. બુચ (પકરપ)

સામાવાળા/સામાપક્ષકાર નં. ૧ તરફે શ્રી હાર્દિક મહેતા, એ.પી.પી.

=====

કોરમ: માનનીય સુશ્રી ન્યાયમૂર્તિ ગીતા ગોપી

તારીખ:૨૮/૧૧/૨૦૨૫

મૌખિક ચુકાદો

૧. આ અપીલ મૂળ અપીલકર્તા-આરોપીના વારસદારો દ્વારા આગળ ચલાવવામાં આવી છે. વારસદારો મૃતક-અપીલકર્તાની બે દીકરીઓ અને એક દીકરો છે, જેઓને ભારતીય દંડ સંહિતા (ત્યારબાદ 'આઈ.પી.સી.' તરીકે ઉલ્લેખિત) ની કલમ ૪૮૮એ હેઠળના શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા, જ્યારે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ અને દહેજ પ્રતિબંધક કાયદાની કલમ ૪ અને ૫ હેઠળના શિક્ષાપાત્ર ગુનામાંથી મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. હુકમ કરાયેલી સજા રૂ.૫૦૦/- ના દંડ સાથે એક વર્ષની સખત કેદ અને દંડ ન ભરે તો વધુ ૧૫ દિવસની સખત કેદની છે. દોષસિદ્ધિનો આ ચુકાદો વિજ્ઞાન સેશન્સ જજ, બનાસકાંઠા, જિલ્લા પાલનપુર દ્વારા સેશન્સ કેસ નંબર ૫૫/૧૯૯૭ માં તારીખ ૨૦.૧૧.૨૦૦૩ ના રોજ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

૨. મૂળ અપીલકર્તા-આરોપીની પત્નીએ પોતાના શરીર પર કેરોસીન છાંટીને સળગી જઈ આત્મહત્યા કરી હતી. મૃતક - મંજુલાના લગ્ન વર્ષ ૧૯૮૧ માં આરોપી - અશોકકુમાર સાથે થયા હતા, જેઓ વાવ ગામે રહેતા હતા. કથિત બનાવ તારીખ ૨૪.૦૩.૧૯૯૪ ના રોજ સાંજે ૫:૦૦ વાગ્યાનો હતો.

૩. પ્રોસિક્યુશનનો કેસ એવો હતો કે, લગભગ પાંચ વર્ષ સુધી સંસારજીવન સારું ચાલ્યું, ત્યારબાદ આરોપી દારૂનો વ્યસની બની ગયો હતો અને રસ્તેથી ભટકી ગયો હતો. આરોપી તેની પત્નીને માર મારતો હતો અને ત્રાસ આપતો હતો. તે અવારનવાર તેની પાસે પૈસાની માંગણી કરતો હતો. તે ફરિયાદીના ઘરેથી પૈસા લઈ જતી હતી.

૩.૧ ફરિયાદી પક્ષ તરફથી તેમજ અપીલકર્તા અને મૃતક તરફથી વ્યવહારમાં લેવાયેલા ટપાલના પત્રો પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે. દહેજની માંગણી અને માનસિક તથા શારીરિક ત્રાસના કેસને સમર્થન આપવા માટે પ્રોસિક્યુશન દ્વારા આ પત્રો પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે, જ્યારે બચાવ પક્ષે એ સાબિત કરવા માટે આ પત્રો પર આધાર રાખ્યો છે કે દ્રાયલની પ્રક્રિયા દરમિયાન ટપાલ વ્યવહાર દ્વારા આક્ષેપોનું ખંડન કરવામાં આવ્યું હતું.

૩.૨ વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી પરમ બુચે રજૂઆત કરી હતી કે લગ્નજીવન ૧૩ વર્ષનું હતું અને રેકૉર્ડ પર હાલના વારસદારો બે દીકરીઓ અને એક દીકરો છે. તેમનું અસ્તિત્વ જ સાબિત કરે છે કે દાંપત્ય સંબંધો સૌહાર્દપૂર્ણ અને સાનુકૂળ હતા. શ્રી બુચે રજૂઆત કરી હતી કે આત્મહત્યાનું કારણ રેકૉર્ડ પર

સાબિત થયું નથી. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટના જજે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ કે દહેજ પ્રતિબંધક કાયદા હેઠળના કેસને માન્યો નથી. આમ, શ્રી બુચે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રોસિક્યુશનના કેસનો પાયો જ ટ્રાયલ દરમિયાન ખોટો સાબિત થયો હતો.

૩.૩ વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી પરમ બુચે રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટના જજે આંક ૧૬ વાળા આરોપી દ્વારા લખાયેલા પત્ર પર આધાર રાખ્યો છે. તે મૃતકને, તેની ધાનેરા ખાતે ફરિયાદીના ઘરે મુલાકાતના સંદર્ભમાં સંબોધીને લખાયો હતો. શ્રી બુચે રજૂઆત કરી હતી કે પતિ અને પત્ની વચ્ચેના સંબંધોને સમજવા માટે આ પત્રને સાચા અર્થમાં વાંચવો જોઈએ, જ્યાં ભાષા દર્શાવે છે કે પતિ તેની પત્નીને બાળકો સાથે ઘરે પાછા ફરવા વિનંતી કરી રહ્યો હતો જેથી બાળકોનું ભવિષ્ય જોખમાય નહીં.

૩.૪ વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી પરમ બુચે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે ફરિયાદીએ ફરિયાદીની માલિકીના સ્કૂટરનો મુદ્દો ઉઠાવ્યો છે, જે આરોપીના કબજામાં આવ્યું હતું, જોકે આરોપી દ્વારા લખાયેલ પત્ર પોતે જ કબજાની બાબત સ્પષ્ટ કરે છે, અને આરોપીએ સ્કૂટર પાછું લાવવા માટે તથા માલો અને તેની દીકરી નામના કથિત વ્યક્તિથી તેનું રક્ષણ કરવા માટે ફરિયાદીની સહાય અને ટેકો માંગ્યો હતો, જેઓ ફરિયાદીના જણાવ્યા મુજબ વેશ્યાઓ સાથે

સંબંધ ધરાવતા હતા અને રસ્તેથી ભટકી ગયા હતા. શ્રી બુચે રજૂઆત કરી હતી કે આરોપીને પૈસાની જરૂર હોવાથી સ્કૂટર ગીરવે મૂકવામાં આવ્યું હતું, જોકે લોનની રકમ ચૂકવ્યા પછી સ્કૂટર છોડાવી લેવામાં આવ્યું હતું.

૩.૫ વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી પરમ બુચે રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદીના જણાવ્યા અનુસાર, આત્મહત્યાની તારીખના એક મહિના પહેલાં, મૃતક ફરિયાદીના ઘરે ગઈ હતી અને તે ત્યાં લગભગ પંદર દિવસ રહી હતી. રેકૉર્ડ પરની હકીકત સૂચવે છે કે મૃતક બીમાર હતી અને ઘણી બીમારીઓથી પીડાતી હતી. આરોપીના જણાવ્યા મુજબ, તેને મિર્ગો/વાઈના આંચકા આવતા હતા અને તે તેના આત્મહત્યા કરવા માટેનું કારણ હોઈ શકે છે. શ્રી બુચે રજૂઆત કરી હતી કે ત્રણ બાળકો સાથે લગ્નજીવનનો સમયગાળો ૧૩ વર્ષનો હતો; આરોપીના હાથે મૃતક પર માનસિક કે શારીરિક ત્રાસનું કોઈ કારણ ન હોઈ શકે અને આવી હકીકત બંને પક્ષે લખાયેલા પત્રો દ્વારા સાબિત થાય છે.

૩.૬ વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી બુચે (i) સ્ટેટ ઓફ ડબલ્યુ.બી. વિ. ઓરીલાલ જયસ્વાલ, રિપોર્ટેડ (૧૯૯૪) ૧ એસસીસી ૭૩ (ii) હંસ રાજ વિ. સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા, રિપોર્ટેડ (૨૦૦૪) ૧૨ એસસીસી ૨૫૭ (iii) રાજ રાની (શ્રીમતી) વિ. સ્ટેટ (દિલ્લી એડમિનિસ્ટ્રેશન), રિપોર્ટેડ (૨૦૦૦) ૧૦ એસસીસી ૬૬૨ ના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખીને રજૂઆત કરી હતી કે,

કલમ ૪૯૮એ હેઠળના ઘટકો સાબિત થતા નથી, ખાસ કરીને જ્યારે લગ્નજીવન સાત વર્ષની વૈધાનિક કાનૂની મર્યાદા વટાવી ચૂક્યું હોય, અને રજૂઆત કરી હતી કે ભારતીય પુરાવા કાયદાની કલમ ૧૧૩એ હેઠળનું અનુમાન પણ વર્તમાન બાબતમાં દોરી શકાય નહીં, તેથી અપીલ મંજૂર કરવા રજૂઆત કરી હતી.

૪. દલીલોનો પ્રતિકાર કરતા, વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી હાર્દિક મહેતાએ તોહમતનામાનો ઉલ્લેખ કરીને રજૂઆત કરી હતી કે આરોપી સામે એવા આધારે ટ્રાયલ ચલાવવામાં આવી હતી કે તારીખ ૨૪.૦૩.૧૯૯૪ ના રોજ તેણે મૃતકને તેના પિયરેથી પૈસા લાવવા કહ્યું હતું અને અવારનવાર, તે પહેલાં, તેને માનસિક અને શારીરિક ત્રાસ આપતો હતો અને તેથી, પતિની આવી ફૂરતા સહન ન કરી શકવાના કારણે તેણે આત્મહત્યા કરી લીધી હતી. શ્રી હાર્દિક મહેતાએ રજૂઆત કરી હતી કે સાત વર્ષના લગ્નગાળા માટે ભારતીય પુરાવા કાયદાની કલમ ૧૧૩એ ની જોગવાઈ કડક બની જશે નહીં, તેથી કાયદો આવી ફૂરતાને સજા વગર જતી કરવાની મંજૂરી આપતો નથી.

૪.૧ વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી હાર્દિક મહેતાએ તબીબી પુરાવા અને પોસ્ટમોર્ટમ નોંધ પર આધાર રાખીને રજૂઆત કરી હતી કે ૯૫ થી ૯૮% દાઝી જવાની ઈજાના કારણે મરણોન્મુખ નિવેદન લેવું અશક્ય હતું, જોકે પત્રોના રૂપમાં દસ્તાવેજી પુરાવા ફૂરતાને ખૂબ જ સ્પષ્ટપણે સાબિત કરે છે

તેમજ પિતા અને ભાઈ સમક્ષ આપેલા નિવેદનોને મૃતકના મરણોન્મુખ નિવેદન તરીકે ગણવા જોઈએ, જે એ હકીકત સાબિત કરશે કે અપીલકર્તા- આરોપી અવારનવાર પૈસાની માંગણી કરતો હતો અને મૃતકને હેરાન કરતો હતો.

૪.૨ વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી હાર્દિક મહેતાએ રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટના જજે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૯૮એ હેઠળના કેસને ધ્યાનમાં લેવા માટે આંક ૧૬ અને આંક ૧૭ પરના પત્રો પર આધાર રાખ્યો છે. શ્રી મહેતાએ ફરિયાદી-પિતા, ભાઈ અને ભાભીની જુબાનીનો ઉલ્લેખ કરીને રજૂઆત કરી હતી કે સાક્ષીઓ દ્વારા ફૂરતા સાબિત થઈ છે, અને જણાવ્યું હતું કે ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદામાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે કોઈ કારણ નથી.

૪.૩ સેશન્સ ટ્રાયલ દરમિયાન આંક ૩ હેઠળનું તોહમતનામું (ચાર્જ) એવા અર્થનું હતું કે તારીખ ૨૪.૦૩.૧૯૯૪ ના રોજ સાંજે ૫:૦૦ વાગ્યે, આરોપીએ તેની પત્નીને તેના પિયરેથી પૈસા લાવવાનું કહ્યું હતું અને તેમ કહીને અવારનવાર તેને માર મારતો હતો અને માનસિક તથા શારીરિક ફૂરતા ગુજારતો હતો. આમ, આવી ફૂરતાથી કંટાળીને, તેણે કેરોસીન છાંટીને પોતાની જાતને સળગાવી દીધી હતી અને તેથી, આરોપી સામે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૯૮એ અને દહેજ પ્રતિબંધક કાયદા, ૧૯૬૧ ની કલમ ૪ અને ૫

હેઠળ આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો.

૪.૪ તોહમતનામામાં વધુમાં નોંધવામાં આવ્યું છે કે ઉક્ત તારીખ અને સમયે, આરોપીએ તેની પત્નીને તેના પિયરેથી પૈસા લાવવા કહ્યું હતું અને સતત મારપીટ તથા શારીરિક અને માનસિક ત્રાસના કારણે તેણે પોતાની જાતને સળગાવી દીધી હતી, તેથી આરોપી સામે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ આત્મહત્યાની દુષ્પ્રેરણાનો ગુનો નોંધવામાં આવ્યો હતો.

૪.૫ બંને કલમો લાગુ કરવાનું કારણ એક જ છે. તોહમતનામામાં નોંધવામાં આવ્યું છે કે તારીખ ૨૪.૦૩.૧૯૯૪ ના રોજ આરોપીએ તેની પત્નીને તેના પિયરના ઘરેથી પૈસા લાવવા કહ્યું હતું. તોહમતનામામાં એ પણ ઉલ્લેખ છે કે અવારનવાર આરોપી તેને માર મારતો હતો અને તે રીતે ફૂરતાનો ગુનો આચર્યો હતો. આરોપીએ આત્મહત્યા માટે દુષ્પ્રેરણા આપી હોવાનો આક્ષેપ કરીને આત્મહત્યા આચરવા માટે પણ એ જ કારણ દર્શાવવામાં આવ્યું છે. ટ્રાયલ કોર્ટે આત્મહત્યાની દુષ્પ્રેરણાનો કેસ માન્યો નથી, કે દહેજ પ્રતિબંધક કાયદા, ૧૯૬૧ હેઠળનો કેસ પણ માન્યો નથી.

૫. ડૉ. દિલીપકુમાર કેશવલાલ ઠક્કરની પી.ડબલ્યુ.-૧ તરીકે તપાસ કરવામાં આવી હતી, જેમણે તારીખ ૨૫.૦૩.૧૯૯૪ ના રોજ સવારે ૧૦.૩૦

વાગ્યાની આસપાસ મૃતક- મંજુલાબેનના શબની તપાસ કરી હતી. પોલીસ ઈન્કવેસ્ટ પંચનામા સાથે શબ લાવવામાં આવી હતી. પોસ્ટમોર્ટમ પછી, મૃત્યુનું કારણ એકિઝિમિટ ૧૧ પર પોસ્ટમોર્ટમ નોંધમાં નોંધવામાં આવ્યું હતું. નોંધાયેલ મૃત્યુનું કારણ શરીર પર વ્યાપકપણે દાઝી જવાના કારણે લાગેલો આઘાત હતું. જુબાનીમાં ડૉક્ટરે જણાવ્યું હતું કે પીડિતા ૯૫ થી ૯૮% દાઝી ગઈ હતી. ડૉક્ટર સમક્ષ મિર્ગી/વાઈની બીમારી અંગે પ્રશ્ન મૂકવામાં આવ્યો હતો. ડૉક્ટર મિર્ગીના લક્ષણો અને ગુણધર્મો વિશે જણાવી શક્યા હોત, જોકે તેઓ વર્તમાન બાબતમાં તેને સમર્થન આપી શક્યા ન હતા અથવા તેની પુષ્ટિ કરી શક્યા ન હતા. જો કે, ડૉક્ટરે એ સૂચન સ્વીકાર્યું હતું કે જો વાઈની બીમારીથી પીડાતા દર્દીને રસોઈ બનાવતી વખતે અચાનક આંચકો આવે તો તે આગળની તરફ પડી જાય. મૃતકની બીમારી અંગેનું સમર્થન મૃતકની દીકરીની જુબાની દ્વારા લાવી શકાયું હતું, જેમની પી.ડબલ્યુ.જ - દર્શનાબેન અશોકકુમાર ત્રિવેદી તરીકે તપાસ કરવામાં આવી હતી, જેમણે ઉલટતપાસમાં જણાવ્યું હતું કે તેમની માતા લાંબા સમયથી બીમાર હતી અને તે ધાનેરા, પાલનપુર ખાતે બીમારી માટે વિવિધ ડૉક્ટરો પાસેથી સારવાર લેતી હતી.

૬. દીકરી (પી.ડબલ્યુ.જ) ના જણાવ્યા મુજબ, માતાની તબીબી જરૂરિયાતોની સંભાળ પિતા જ રાખતા હતા. તે ધાનેરા ખાતે તેના માતાપિતા

સાથે પણ જઈ શકતી હતી. દીકરીએ જણાવ્યું કે માતાને ચામડીનો રોગ હતો અને તે હંમેશા દુખાવાની ફરિયાદ કરતી હતી. દીકરીએ એ પણ જણાવ્યું કે તેની માતાને માનસિક બીમારી હતી અને અવારનવાર મિર્ગીના આંચકા આવતા હતા. દીકરીએ તેની જુવાનીમાં જણાવ્યું કે જ્યારે તે શાળાએથી પાછી ફરી ત્યારે તેણે રસોડામાં આગ જોઈ અને તેની માતા ત્યાં સળગી રહી હતી. તેણે, તેના પિતાએ તેમજ પડોશીઓએ તેને હોલવવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. દીકરીના જણાવ્યા મુજબ, તેના માતાપિતા વચ્ચે કોઈ ઝગડો થયો ન હતો અને ફૂરતા કે મારપીટની આવી કોઈ ઘટના બની ન હતી.

૭. ફરિયાદીના પિતા કાનિરામ શોભારામ ઓઝાની પી.ડબલ્યુ.-૨ તરીકે તપાસ કરવામાં આવી હતી, જેમણે જણાવ્યું હતું કે તેમની દીકરી મંજુલાના લગ્ન વર્ષ ૧૯૯૧ માં ગામ વાવ ખાતે આરોપી અશોકકુમાર હરષદભાઈ ત્રિવેદી સાથે થયા હતા. પિતાએ જણાવ્યું હતું કે મૃત્યુના પાંચ વર્ષ પહેલાં, દીકરી અને જમાઈ સાસુ-સસરાથી અલગ રહેતા હતા. લગ્નજીવનથી તેમને બે દીકરીઓ અને એક દીકરો હતો. લગ્નના શરૂઆતના પાંચ વર્ષ સારા રહ્યા અને ત્યારબાદ આરોપી દારૂનો વ્યસની બની ગયો અને રસ્તેથી ભટકી ગયો. પિતાએ જણાવ્યું કે તે દીકરીને માર મારતો હતો અને તેને ખૂબ જ ત્રાસ આપતો હતો અને અવારનવાર પૈસાની માંગણી કરતો હતો અને તેથી દીકરી પૈસા લેવા માટે તેના પિયરે આવતી હતી. ફરિયાદીએ જણાવ્યું કે દીકરી

આરોપીના આગ્રહથી આવતી હતી. તે રડતી અને પૈસા લઈ જતી અને જ્યારે પણ તેમની મુલાકાત લેતી ત્યારે તે તેના પરિણિત જીવન વિશે વાત કરતી અને ત્રાસ વિશે વર્ણન કરતી. પિતાએ એમ પણ જણાવ્યું છે કે તેના લગ્નજીવન દરમિયાન દીકરી અવારનવાર પત્રો લખતી હતી. પિતાએ આંક- ૧૩, ૧૪, ૧૫ પરના પત્ર પર આધાર રાખ્યો હતો.

૭.૧ ફરિયાદીએ આરોપી ચારિત્ર્યહીન બની ગયા હોવાના પોતાના આક્ષેપના સંદર્ભમાં જણાવ્યું હતું કે આરોપી તેનો પગાર ઘરમાં આપતો ન હતો અને વડિયા ગામમાં ચાલતી વેશ્યાવૃત્તિની પ્રવૃત્તિઓમાં રહેતો હતો અને જ્યારે પણ પૈસા ખૂટી જતા ત્યારે દારૂ પીધા પછી તેની દીકરીને માર મારતો હતો.

૭.૨ આંક- ૧૬ પરના પત્ર પર આધાર રાખીને જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આરોપી તેમજ ચારથી પાંચ લોકો તેની દીકરી મંજુલાને જીપમાં ઢસડીને લઈ ગયા હતા. વધુમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે આત્મહત્યાના બનાવના ત્રણ વર્ષ પહેલાં આરોપી તેના મોટા દીકરાનું સ્કૂટર ધાનેરાથી ૧૮ થી ૨૦ કિમી દૂર આવેલા ઝેરડા ગામે જવા માટે લઈ ગયો હતો. ફરિયાદીએ જણાવ્યું કે આરોપીએ પાછા આવવાની ખાતરી આપી હોવા છતાં તેણે સ્કૂટર પાછું આપ્યું ન હતું અને તેઓએ લગભગ ૧૫ દિવસ રાહ જોઈ અને ફરિયાદીએ તેના દીકરાને વાવ મોકલ્યો, જ્યાં તેના દીકરાને માહિતી મળી કે આરોપી

સ્કૂટર લઈને વાવ આવ્યો હતો અને તરત જ ત્યાંથી જતો રહ્યો હતો. ફરિયાદી વધુમાં જણાવે છે કે તેની દીકરી તેમજ સાસુએ તેના મોટા દીકરાને કહ્યું હતું કે તેમણે સ્કૂટર શા માટે આપ્યું, એવી આશંકા વ્યક્ત કરી હતી કે આરોપી તેને વેચી દેશે અથવા અકસ્માત સર્જશે.

૭.૩ ફરિયાદીએ જણાવ્યું કે ત્યારબાદ, એક અઠવાડિયાની અંદર, તેમને આરોપી તરફથી એક પત્ર મળ્યો જેમાં તેણે જાણ કરી હતી કે તે સ્કૂટર પર કેટલીક જગ્યાએ ગયો હતો તેમજ રાજસ્થાન ખાતેના સ્થળની મુલાકાત લીધી હતી અને એ પણ જાણ કરી હતી કે વડિયાના વેશ્યાગૃહમાંથી માલો અને તેની દીકરી તેની પાછળ પડ્યા હતા અને તેને માર મારતા હતા. તેથી, તેણે સારવાર કરાવી હતી. આરોપીએ ફરિયાદીને એ પણ લખ્યું હતું કે વડિયાના તે વ્યક્તિઓએ પૈસા માંગ્યા હતા. તેથી, તેણે શિહોરીના એક ઠાકોર પાસે રૂ.૨,૦૦૦/- ની રકમમાં સ્કૂટર ગીરવે મૂક્યું હતું અને સ્કૂટર પાછું લેવા માટે પૈસા ચૂકવી દેવા ફરિયાદીને સૂચના આપી હતી. જમાઈએ રૂ.૨,૦૦૦/- ચૂકવીને સ્કૂટર છોડાવવા કહ્યું હતું તે હકીકતને સમર્થન આપવા માટે ફરિયાદીએ એકિઝબિટ ૧૭ અને ૧૮ પરના પત્ર પર પણ આધાર રાખ્યો છે.

૭.૪ ફરિયાદીના જણાવ્યા મુજબ, આત્મહત્યાના એક મહિના પહેલા,

દીકરી ફરિયાદીના ઘરે લગભગ ૧૫ દિવસ રહી હતી અને તે સમયગાળા દરમિયાન, તેણે ફરિયાદીને પૈસા અંગેની મારપીટ અને ત્રાસ વિશે જાણ કરી હતી. ફરિયાદીએ જણાવ્યું કે તે સમયે તેમણે દીકરીને તેમના ઘરે જ રહેવાની સલાહ આપી હતી, જોકે તે અનિચ્છુક હતી અને જણાવ્યું હતું કે હવે તેને આંગણવાડીમાં નોકરી મળી ગઈ છે અને તેનાથી તે પોતાનું ઘર ચલાવશે. તેણે પિતાને એ પણ જણાવ્યું હતું કે તેના સાસુ-સસરા તેની સાથે સારા સંબંધો રાખે છે અને તે તેનું લગ્નજીવન તોડવા માંગતી નથી. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટના જજે એક્ઝિબિટ ૧૩, ૧૫, ૧૬ પરના પત્રો વિશે અવલોકન કર્યું છે જેના પર વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી મહેતા દ્વારા ખૂબ આધાર રાખવામાં આવ્યો છે. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટના જજે, તે પત્રોમાં નોંધાયેલી હકીકતોને ધ્યાનમાં રાખીને, આરોપીને દોષિત ઠેરવવા માટે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૮૮એ હેઠળના આ કેસને માન્યો હતો.

૮. વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી મહેતા તેમજ વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી બુચે આ અદાલતને તે તમામ પત્રો વંચાવ્યા છે જે ટ્રાયલનો ભાગ બનાવવામાં આવ્યા હતા. પિતા તરીકે ફરિયાદી દ્વારા રજૂ કરાયેલા પત્રો પુરાવામાં એક્ઝિબિટ ૧૩ થી આંક ૧૮ માં રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા, જ્યારે આરોપી તરફથી યાદી આંક ૧૯ દ્વારા લગભગ ૧૭ પત્રો રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા જે વર્ષ ૧૯૮૨ થી ૧૯૯૩ ના હતા. યાદીમાં વર્ષ ૧૯૮૨ થી ૧૯૯૪ સુધીના વિવિધ

ડૉક્ટરોના તબીબી દસ્તાવેજોનું વર્ણન પણ છે. તે દસ્તાવેજો ક્રમ નંબર ૧૮ થી ૩૧ સુધીના છે.

૯. પી.ડબલ્યુ.-૩ ફરિયાદીના પડોશી - અંબાલાલ ખોડીદાસ છે, જેમણે ફરિયાદીને એવું કહીને સમર્થન આપ્યું છે કે જ્યારે પણ મંજુલા તેના પિયરે આવતી ત્યારે તે અવારનવાર આરોપી- અશોકકુમાર દ્વારા કરવામાં આવતા ત્રાસ અને મારપીટ વિશે જણાવતી હતી.

૧૦. પી.ડબલ્યુ.-૫ એ મૃતકના ભાઈ છે, જેમણે પણ પિતાની જુબાનીને સમર્થન આપ્યું છે અને પુષ્ટિ કરી છે કે શરૂઆતમાં ૪ થી ૫ વર્ષ લગ્નજીવન સારું હતું અને ત્યારબાદ, અવારનવાર જ્યારે મૃતક તેમના ઘરે આવતી ત્યારે તે પતિ વિશે ફરિયાદ કરતી હતી, જે તેને માનસિક અને શારીરિક ત્રાસ આપતો હતો અને અવારનવાર તેને પિયરેથી પૈસા લાવવાનું કહેતો હતો, અને પૈસા માટે તે તેને માર મારતો હતો. ભાઈએ એ પણ જણાવ્યું કે બનાવના એક મહિના પહેલાં, બહેન લગભગ ૧૫ દિવસ માટે ઘરે રહેવા આવી હતી અને તે સમયે પણ તેણે ત્રાસ વિશે વર્ણન કર્યું હતું. સાક્ષી તરીકે ભાઈને આંક- ૩૬ નો પત્ર બતાવવામાં આવ્યો હતો. આ પોસ્ટકાર્ડ તેમના દ્વારા વર્ષ ૧૯૯૧ માં લખવામાં આવ્યું હતું પરંતુ આંક-૩૬ ના સંદર્ભમાં કરાયેલા એ સૂચનનો ઇનકાર કર્યો હતો કે આરોપી મંજુલાબેનને સારી સ્થિતિમાં રાખતો હતો. ભાઈએ જણાવ્યું કે વર્ષ ૧૯૯૦-૯૧ માં, બહેન

ધાનેરા આવી હતી અને તેઓ તેને સારવાર માટે લઈ ગયા હતા પરંતુ એ સૂચનનો ઇનકાર કર્યો હતો કે ધાનેરા ઉપરાંત પાલનપુરમાં પણ સારવાર કરાવવામાં આવી હતી. ભાઈને બહેનને ચામડીનો રોગ હોવાની કોઈ જાણકારી નથી. તેમણે જણાવ્યું કે જ્યારે પણ તે તબીબી સારવાર માટે આવતી ત્યારે લગભગ એક અઠવાડિયું કે દસ દિવસ રહેતી હતી, પરંતુ બહેન માનસિક રીતે બીમાર હોવાના સૂચનનો ઇનકાર કર્યો હતો અને બહેનને વાઈના આંચકા આવતા હોવાના સૂચનનો પણ ઇનકાર કર્યો હતો. ભાઈએ જણાવ્યું કે તેણે ક્યારેય આરોપીને તેના મારપીટના ખરાબ વર્તન અંગે પત્ર લખીને ફરિયાદ કરી ન હતી. તેમને માર્ક-૪૦/૧, ૪૦/૨ વાળા પોસ્ટકાર્ડ પણ બતાવવામાં આવ્યા હતા, જેના માટે તેમણે જણાવ્યું હતું કે તે તેમના દ્વારા આરોપીને લખવામાં આવ્યા હતા.

૧૦.૧ ભાઈના પુરાવાથી આરોપી દ્વારા તેની બહેન પર ગુજારવામાં આવેલી ક્રૂરતા અથવા ત્રાસના કયા પ્રસંગો હતા તે ચોક્કસ કે સ્પષ્ટ થતું નથી. મૃત્યુના એક મહિના પહેલાં, તે તેના પિયરના ઘરે આવી હતી અને લગભગ ૧૫ દિવસ રહી હતી. તેણે પૈસાની માંગણીના કારણે સહન કરવી પડેલી મારપીટના રૂપમાં ત્રાસ વિશે વર્ણન કર્યું હતું. ભાઈ તેમની જુબાનીમાં તેને સ્પષ્ટ કરી શક્યા હોત અને જણાવી શક્યા હોત. કરાચેલા આક્ષેપો સામાન્ય પ્રકૃતિના છે. ફરિયાદી તેમજ ભાઈ જણાવી શક્યા કે પતિ તેને માર

મારતો હતો, તેને પિયરેથી પૈસા લાવવાનું કહેતો હતો. કઈ રકમ માંગવામાં આવી હતી અને શા માટે માંગવામાં આવી હતી તે રેકૉર્ડ પર સ્પષ્ટ અને સાબિત થતું નથી. બહેનને બીમારી હોવાની અને સારવાર અંગેની હકીકતને ભાઈના પુરાવા પરથી સમર્થન મળે છે.

૧૧. પી.ડબલ્યુ.-૬ નર્મદાબેન ભાભી છે અને પી.ડબલ્યુ.-૫ ના પત્ની છે. તેઓ પણ જણાવી શક્યા કે પતિ મંજુલાબેનને પૈસા માટે માર મારતો હતો અને જ્યારે તે તેમના ઘરે ૧૫ દિવસ રહી ત્યારે તેણે તેમને કહ્યું હતું કે તેનો પતિ તેને માર મારતો હતો અને પૈસા લાવવાનું કહેતો હતો. ભાભીની જુબાની પરથી એ હકીકત સ્પષ્ટ થતી નથી કે આરોપી દ્વારા કયા પૈસા અથવા કુલ કેટલી રકમ માંગવામાં આવી હતી. શરૂઆતના ચારથી પાંચ વર્ષ માટેનું લગ્નજીવન સારું અને સરળ હતું. લગ્નના તે શરૂઆતના સમયગાળા માટે આરોપી દ્વારા કોઈ ત્રાસ કે ફૂરતાનો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો નથી.

૧૨. પી.ડબલ્યુ.-૭ - કાંતિલાલ ભગવાનદાસ પડોશી છે જેઓ ફરી ગયા (હોસ્ટાઈલ થઈ ગયા) હતા અને તેમણે ફરિયાદીના કેસને સમર્થન આપ્યું નથી. પી.ડબલ્યુ.-૮ - પ્રતાપસંગ હેમરાજજી, પી.એસ.ઓ. એ એ.ડી. નંબર ૪/૯૪ થી મૃત્યુની જાહેરાત નોંધાવી હતી અને સ્ટેશન ડાયરી એન્ટ્રી નંબર ૨ એક્ટિવિટી ૪૯ પર રેકૉર્ડ પર રજૂ કરવામાં આવી હતી. એક્ટિવિટી

૪૭ એ આરોપી દ્વારા પોતે પોતાની પત્ની સળગી જવા અંગે અને તેના મૃત્યુ અંગે આપેલી જાહેરાત છે. ઉક્ત જાહેરાત તારીખ ૨૫.૦૩.૧૯૯૪ ના રોજ આપવામાં આવી હતી. પી.ડબલ્યુ.-૯ એ બનાવના સ્થળના પંચ છે. એક્ઝિબિટ ૬૧ વાળા પંચનામાને તેમણે સમર્થન આપ્યું નથી. તેવી જ રીતે, અન્ય પંચ પી.ડબલ્યુ.-૧૦ એ પણ આંક-૬૧ વાળા ઉક્ત પંચનામાને સમર્થન આપ્યું નથી.

૧૩. પી.ડબલ્યુ.-૧૧ - ગજેસિંહ હજારસિંઘ હેડ-કોન્સ્ટેબલ છે જેમણે અકસ્માતે મૃત્યુની નોંધની તપાસ કરી હતી. તેમણે જણાવ્યું કે તેમણે ફરિયાદ નોંધાવી ન હતી અને એ પણ પુષ્ટિ કરી હતી કે પંચોની હાજરીમાં, ગુનાના સ્થળેથી કેરોસીનનો કેન જપ્ત કરવામાં આવ્યો ન હતો, કે તેમણે ગંભીર ગુના માટે અહેવાલ રજૂ કર્યો ન હતો. પી.ડબલ્યુ.-૧૧ એ જણાવ્યું કે પોસ્ટમોર્ટમ પછી, જ્યારે શબ ફરિયાદીને સોંપવાની સૂચના આપવામાં આવી ત્યારે હેડ-કોન્સ્ટેબલે જણાવ્યું કે ફરિયાદીએ શબનો કબજો લેવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.

૧૪. પી.ડબલ્યુ.-૧૨ એ તપાસ અધિકારી - નરેન્દ્રપુરી હરદેવપુરી ગોસ્વામી છે. તેમના જણાવ્યા મુજબ, પિતાએ એક અરજી આપી હતી અને તપાસ માટે અરજદાર કાનિરામને મળવા ધાનેરા ગયા હતા અને ધાનેરા ખાતે

તેમની ફરિયાદ લીધી હતી, જે તેમણે એક્ઝિબિટ ૭૩ પર ઓળખી બતાવી હતી. આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૮૮એ અને ૩૦૬ હેઠળ ફર્ટ આઈ-સી.આર. નંબર ૨૩/૧૯૯૪ નોંધવામાં આવ્યો હતો. આઈ.ઓ. (તપાસ અધિકારી) એ ફરિયાદની નોંધણીથી લઈને ચાર્જશીટ ફાઈલ કરવા સુધીની તપાસ ચલાવી હતી. તેમણે જણાવ્યું કે તપાસ દરમિયાન, તેમણે ફરિયાદી પાસેથી મૂળ પત્રો મેળવ્યા ન હતા, જ્યારે ફરિયાદીએ માર્ક ૮/૧ વાળી અરજી સાથે કેટલાક પત્રો મોકલ્યા હતા. તેમણે ફરિયાદ નોંધવામાં સાત દિવસના વિલંબ માટે કોઈ સ્પષ્ટતા માંગી ન હતી. આઈ.ઓ. જણાવે છે કે તેમની તપાસ દરમિયાન એ વાત પ્રકાશમાં આવી ન હતી કે મૃતક ચામડીના રોગથી પીડાતી હતી અને વાઈની દર્દી પણ હતી. તેમણે સ્કૂટર ગીરવે મૂકવાનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો છે જે તેમને તપાસ દરમિયાન જાણવા મળ્યું હતું કે તે કેસરસિંહ નામના વ્યક્તિ પાસે હતું, જોકે તેમણે કેસરસિંહનું કોઈ નિવેદન નોંધ્યું ન હતું.

૧૫. ત્યારબાદ થયેલી દોષસિદ્ધિ ખાસ કરીને આંક- ૧૩, ૧૫, ૧૬ પરના દસ્તાવેજ પર આધારિત છે. આંક ૧૩ પરનો પત્ર મૃતક મંજુલાબેન દ્વારા ભાઈ કાલીદાસ (પી.ડબલ્યુ.-૫) ને લખાયેલ તારીખ વગરનો પત્ર છે. પત્રમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે દીકરીએ, વાસ્તવમાં, તેમની સાથે એ જ વ્યવહાર માંગ્યો હતો જે તેની બહેન ભાનુ સાથે કરવામાં આવ્યો હતો.

રૂ.૫,૦૦૦/- ની પૈસાની માંગણી દીકરીએ પોતે જ કરી હતી. તેણે એવો અસંતોષ વ્યક્ત કરીને પૈસા માટે આગ્રહ કર્યો હતો કે જો તેને પૈસા ચૂકવવામાં નહીં આવે તો તે કાયમ માટે દુઃખી રહેશે. તેણે એવી ઈચ્છા પણ વ્યક્ત કરી હતી કે જો તેનું જીવન શાંતિપૂર્ણ બનાવવું હોય તો, ઉક્ત મુદ્દો ઉકેલવો જરૂરી હતો. તેણે જણાવ્યું કે તે તેના બનેલી ન હતા જે પૈસા માંગી રહ્યા હતા, પરંતુ તે પોતે હવે તેના માટે આગ્રહ કરી રહી હતી. તેણે એવો પણ આગ્રહ રાખ્યો હતો કે જો તેનો પતિ હાજરી આપશે તો જ તે ધાનેરાના પ્રસંગમાં હાજર રહેશે. તેણે એમ પણ જણાવ્યું હતું કે તેને જ્ઞાતિના મુદ્દાઓથી દુઃખ થયું હતું. તેણે તેના એક્ઝિઝિટ ૧૩ વાળા પત્રમાં એમ પણ જણાવ્યું હતું કે તેનું લગ્નજીવન સુખી હતું.

૧૫.૧ આંક- ૧૩ દહેજના રૂપમાં પૈસાની કોઈ માંગણી દર્શાવતું નથી. પૈસા તો કોઈ સામાજિક વ્યવહારના હોય તેમ જણાય છે જે મૃતકે પોતે જણાવ્યું હતું કે રૂ.૫,૦૦૦/- હતા જે ચૂકવવાનો તેણે આગ્રહ કર્યો હતો. તેણે એવો પણ આગ્રહ રાખ્યો હતો કે તે તેના પતિ સાથે જ ધાનેરાના કૌટુંબિક પ્રસંગોમાં રહેશે. આમ, આંક- ૧૩ આરોપી તરફથી કોઈ ત્રાસ સૂચવતું નથી.

૧૫.૨ આંક-૧૪ તારીખ ૦૨.૦૫.૧૯૯૦ નો મૃતક દ્વારા તેના ભાઈ અને

માતા-પિતાને લખાયેલો પત્ર છે, જ્યાં તેણે આરોપીના પગારનો ઉલ્લેખ કર્યો છે જે તે તારીખ ૦૬.૦૪.૧૯૯૦ ના રોજ પોતાની સાથે લઈ ગયો હતો અને તારીખ ૨૪.૦૪.૧૯૯૦ ના રોજ જ પાછો ફર્યો હતો, જ્યાં દીકરીએ ભાઈને જાણ કરી હતી કે આરોપી પાસે પૈસા ન હતા. પત્રમાં વધુમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે આરોપીએ જાણ કરી હતી કે તે કાઠિયાવાડ ગયો હતો અને પત્રમાં શિહોરીના કોઈ વ્યક્તિ પાસેથી ઉધાર લીધેલા રૂ.૫૦/- ના કેટલાક પૈસાનો પણ ઉલ્લેખ છે. તેણે ભાઈ અને માતા-પિતાને એ પણ જાણ કરી હતી કે આરોપી લગભગ બધી જગ્યાએથી પૈસા ઉધાર લેતો હતો પરંતુ જો તે ત્યાં પૈસા માટે આવે તો તેણે તેમને તેને ઘરમાં ન આવવા દેવા કહ્યું હતું. તેણે તેના સ્વાસ્થ્યનો ઉલ્લેખ કરતા કહ્યું હતું કે તે સારું હતું.

૧૫.૩ એક્ટિવિટી ૧૪ વાળા પત્ર પરથી જણાય છે કે આરોપીએ, તે સંબંધિત સમયે, વિવિધ લોકો પાસેથી પૈસા ઉધાર લીધા હતા અને મૃતક તેના વિશે ચિંતિત હતી અને તેથી, તેણે તેના પિયરના સગાંઓને આરોપીને પૈસા ન આવવા સૂચના આપી હતી અને તેને ઘરમાં પ્રવેશવા ન દેવાની પણ સૂચના આપી હતી. કારણ સ્પષ્ટ થતું નથી. આરોપી જાહેર બાંધકામ ખાતા (PWD) માં કામ કરતો હતો. પગાર મળ્યા પછી, એવું જણાય છે કે તેણે કાઠિયાવાડના સ્થળની મુલાકાત લીધી હતી. તે લોકો પાસેથી પૈસા શા માટે ઉધાર લેતો હતો તે સ્પષ્ટ થતું નથી. શિહોરીના કોઈ વ્યક્તિ પાસેથી ઉધાર

લીધેલા રૂ.૫૦/- નો એકમાત્ર પ્રસંગ પત્ની દ્વારા દર્શાવવામાં આવ્યો છે. આમ, આંક-૧૪ એવો નિષ્કર્ષ કાઢતું નથી કે આરોપી મૃતકને પૈસા માટે ત્રાસ આપતો હતો. એવું કહી શકાય નહીં કે તે માત્ર મૃતકના પિયરેથી જ પૈસા માટે આગ્રહ કરતો હતો. મૃતકની ફરિયાદ આરોપી લોકો પાસેથી પૈસા ઉધાર લેતો હોવા અંગેની હતી.

૧૫.૪ વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટના જજે આંક ૧૫ અને ૧૬ પર આધાર રાખ્યો છે. આંક- ૧૫ તારીખ ૧૨.૦૪.૧૯૯૧ નો છે અને આંક- ૧૬ એ તારીખ વગરનો પત્ર છે, જોકે પત્રમાં કરાયેલો સંદર્ભ સૂચવે છે કે તે લગભગ જૂન મહિનાની આસપાસ લખવામાં આવ્યો હતો. આંક- ૧૫ સ્કૂટરના સંબંધમાં છે. આ પત્ર મૃતકે ભાઈ અને માતા-પિતાને લખ્યો છે, જેમાં તેણે બનેલી પાસેથી ઉધાર લીધેલા સ્કૂટરનો ઉલ્લેખ કર્યો છે કે આજ દિન સુધી પતિ ઘરે આવ્યો નથી અને તેણીને એવી છાપ હતી કે તે સુરતની મુલાકાતે છે, પરંતુ પૂછપરછ કરતા માલૂમ પડ્યું કે પતિ સુરત ગયો ન હતો અને તેણીને માહિતી મળી હતી કે આરોપી રાણીવાડા નામના સ્થળનો ઉલ્લેખ કરીને રાજસ્થાનમાં હતો અને તે સ્કૂટર સાથે હતો અને તેણીએ જણાવ્યું કે સ્કૂટર રૂ.૧૦,૦૦૦/- માં વેચી દેવામાં આવ્યું છે અને તેથી, તેણે તેના ભાઈને સૂચના આપી છે કે જો તે પોલીસમાં ફરિયાદ આપવા માંગતો હોય તો આપી શકે છે. તેણે એમ પણ દર્શાવ્યું છે કે પતિ ત્યાં સુધી ઓફિસે હાજર થયો

નથી. તેણે દર્શાવ્યું છે કે પતિની સાથે સમદડી ખાતે એક મહિલા તેની સાથે રહી રહી છે. તેણે જણાવ્યું કે તેને તે વાતની ચિંતા નથી પરંતુ સ્કૂટરની ચિંતા હતી. તેણે એમ પણ દર્શાવ્યું છે કે વાવના ઈશ્વરખત્રી પાસેથી રૂ.૬,૦૦૦/- માં સ્કૂટર ખરીદવામાં આવ્યું હતું અને તેણે ખાતરી આપી હતી કે જો પોલીસ કેસ થશે તો તે અને તેની સાસુ કેસને સમર્થન આપશે. મૃતકે એમ પણ જણાવ્યું છે કે તેઓ પતિને ઘરે પાછો લાવવા માંગતા નથી પરંતુ વિશ્વાસઘાતથી દુઃખી છે.

૧૬. વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી બુચે રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટના જજ આરોપીના જવાબને ધ્યાનમાં લેવામાં નિષ્ફળ ગયા છે જે તારીખ ૦૫.૦૪.૧૯૯૧ ના આંક- ૧૭ વાળા પત્ર દ્વારા ભાઈને સંબોધીને લખવામાં આવ્યો હતો, જેમાં આરોપીએ વિલંબનું કારણ જણાવ્યું હતું. સ્કૂટર લીધા પછી, આરોપીએ જણાવ્યું કે તેના દુશ્મનો તેની પાછળ પડ્યા હતા અને સ્કૂટર સાથે તેને અકસ્માત નડ્યો હતો અને તે બેભાન થઈ ગયો હતો અને તે લોકો તેને શિહોરી લઈ ગયા હતા અને પૈસા માંગ્યા હતા; તેઓએ તેને માર માર્યો હતો અને તેના માથા તથા કપાળમાંથી લોહી નીકળતું હતું, અને તેણે તેમને માર ન મારવા વિનંતી કરી હતી અને પૈસા લાવવાની ખાતરી આપી હતી. તેથી, તે શિહોરી પંચાયત, સબ-ડિવિઝન ખાતેની PWD ઓફિસે ગયો હતો અને ત્યાં તેણે ચૌકીદાર પાસે રૂ.૨,૦૦૦/- માં સ્કૂટર ગીરવે

મૂક્યું હતું જેણે તેને પૈસા આપ્યા હતા. શ્રી બુચે રજૂઆત કરી હતી કે આરોપીએ સાળાને ચોંકીદાર કેસરસાઈનો સંપર્ક કરવા અને તેમણે ગીરવે મૂકેલા સ્કૂટર વિશે પૂછપરછ કરવા પણ કહ્યું હતું અને તેણે એ પણ ખાતરી આપી હતી કે ચોંકીદાર તેને સ્કૂટર બતાવશે. આરોપીએ સાળાને એ પણ જાણ કરી હતી કે વાડિયાના એક બાબુકાકા અને માલાણીની દીકરી તેની પાછળ પડ્યા હતા. આ રીતે, આરોપી દ્વારા આ સંચાર માધ્યમથી સ્પષ્ટતા આપવામાં આવી છે, જેના માટે શ્રી બુચે રજૂઆત કરી હતી કે તે વેશ્યાવૃત્તિના આક્ષેપનો જવાબ છે. સંચાર પરથી જણાય છે કે આરોપીની પાછળ પડેલા વ્યક્તિઓએ તેને રોક્યો હતો અને પૈસા માંગ્યા હતા.

૧૬.૧ દસ્તાવેજ આંક- ૩૨ એ ફરિયાદી દ્વારા આરોપીના કાકાને લખાયેલો પત્ર છે જેમાં તેમણે જાણ કરી છે કે સ્કૂટર પાછું લાવવામાં આવ્યું હતું અને તે સારી સ્થિતિમાં હતું. કેસરસિંહને પૈસા ચૂકવી દેવામાં આવ્યા હતા. આમ, આંક- ૩૨ વાળો પત્ર એ દલીલને સમર્થન આપે છે કે આરોપીનો સ્કૂટર લઈ જવાનો કોઈ ખરાબ ઈરાદો નહોતો.

૧૬.૨ તારીખ ૦૫.૦૪.૧૯૯૧ નો આંક- ૧૮ પરનો દસ્તાવેજ આરોપી દ્વારા પોતે લખાયેલો છે, જેમાં તેણે ફરીથી સ્કૂટર, વાડિયાના બાબુકાકા અને મોડી નામની છોકરી, અન્ય એક છોકરો જેને તે ઓળખતો ન હતો, જેમણે

જીપમાં તેનો પીછો કર્યો હતો અને સ્કૂટરને ટક્કર મારી હતી તે વિશે જણાવ્યું છે. તેના કપાળ અને માથા પર ઈજા થઈ હતી. તેણે જણાવ્યું કે તે લોકોએ સ્કૂટરને તેમના વાહનમાં મૂક્યું હતું અને તેને શિહોરી લઈ ગયા હતા, જ્યાં તેણે સારવાર કરાવી હતી અને તેઓએ તેની પાસે પૈસા માંગ્યા હતા અને તેની પાસે પૈસા ન હોવાથી તેણે શિહોરી ખાતે રૂ.૨,૦૦૦/- માં સ્કૂટર ગીરવે મૂક્યું હતું. તેને રાજસ્થાનના સામરાડા ગામે લઈ જવામાં આવ્યો હતો, જ્યાં તે લગભગ ૧૦ દિવસ રહ્યો હતો. તેણે એમ પણ કહ્યું હતું કે આ સ્કૂટર શિહોરી ખાતે PWD ઓફિસના ચૌકીદાર પાસે હતું, જેમનું નામ કેસરસિંહ હતું, અને એમ પણ જણાવ્યું હતું કે તેણે સ્કૂટર વેચ્યું નથી અને માફી આપવા કહ્યું હતું. ફરીથી, તેણે સસરા પક્ષના લોકોને વાડિયાના બાબુકાના અને મોડી નામની છોકરીનું ધ્યાન રાખવા કહ્યું હતું.

૧૬.૩ પત્રો સસરા પક્ષ વચ્ચેનો આંતરિક સંચાર હોય તેમ જણાય છે. સ્કૂટર અને આરોપી રસ્તેથી ભટકી જઈ વેશ્યાવૃત્તિમાં સામેલ હોવાનો આક્ષેપ ખોટો સાબિત થાય છે. તેનાથી વિરુદ્ધ, આરોપી જ્યારે સ્કૂટર લઈને ગયો હતો ત્યારે તેની સ્થિતિ વિશે સસરા પક્ષના લોકોને સ્પષ્ટતા કરી રહ્યો છે. ફરિયાદીનો કાકા સાથેનો સંચાર પણ સાબિત કરે છે કે સ્કૂટર પાછું લાવવામાં આવ્યું હતું. આમ, ત્રાસના કારણ તરીકે દર્શાવવા માટેના આ કારણોને સમર્થન મળતું નથી. ઉલટાનું, આરોપીએ જે સંચાર પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે તેના દ્વારા તે આક્ષેપોનું ખંડન કર્યું હતું.

૧૬.૪ આંક- ૧૬ એ આરોપી દ્વારા લખાયેલો પત્ર છે. પત્રનું વિહંગાવલોકન દર્શાવે છે કે તે પતિ હતો જે પોતાની પત્નીને ઘરે પાછા ફરવા આગ્રહ કરી રહ્યો હતો. તે તેણીને મનાવી રહ્યો હતો, અને જણાવતો હતો કે તે ૧૮.૦૬.૧૯૮૬ સુધી તેણીની રાહ જોશે. બંને બાળકો પત્નીની સાથે હોવાથી તે પત્નીને ભાવનાત્મક રીતે આગ્રહ કરી રહ્યો હતો અને જણાવતો હતો કે જો તેને મૃત્યુનો સામનો કરવો પડે તો પણ તે તેઓને પાછા લાવવા આવી રહ્યો છે. પત્ર એવું સૂચવતું નથી કે પત્નીને આવી કોઈ ધમકી આપવામાં આવી હતી, પરંતુ પત્નીને ઘરે પાછા લાવવા મનાવવા માટે પતિ તરફથી આ એક ભાવનાત્મક સંચાર હતો. આમ, આંક- ૧૬ વાળો પત્ર, જે લગભગ ૧૮.૦૬.૧૯૮૬ ના સમયગાળાનો જણાય છે, તેને આત્મહત્યાના કારણ સાથે સીધો પ્રત્યક્ષ સંચાર ગણી શકાય નહીં. મૃતકે ૨૪.૦૩.૧૯૯૪ ના રોજ પોતાનું જીવન ટૂંકાવવાનું આખરી પગલું ભર્યું હતું. ૧૯૮૧ થી ૧૯૯૪ સુધી, તેઓ સાથે રહ્યા હતા અને થોડા આંચકાઓ અને ઉતાર-ચઢાવ સાથે તેમનું દાંપત્યજીવન વિતાવ્યું હતું, પત્રોમાંથી પ્રકાશમાં આવતી હકીકતો એવા કોઈ પણ ત્રાસનું સૂચન કરતી નથી જેને એવી પરિસ્થિતિ તરફ દોરી જતી ફૂરતા ગણી શકાય જ્યાં મૃતક પાસે આત્મહત્યા કરવા સિવાય બીજો કોઈ વિકલ્પ ન બચ્યો હોય.

૧૭. કલમ ૪૯૮એ સાબિત કરવા માટેનું જરૂરી ઘટક 'ફૂરતા' રહેશે. ફોજદારી અપીલ નંબર ૨૬૦૮/૨૦૦૫ માં આપવામાં આવેલા તારીખ

૧૫.૦૭.૨૦૨૫ ના શારદાબેન, ઈશ્વરલાલ ભોગીલાલની દીકરી અને અન્ય વિ. ગુજરાત રાજ્ય ના કેસમાં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે:—

"૨૪.૮ આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૯૮એ હેઠળનો આરોપ સાબિત કરવા માટે, પ્રોસિક્યુશને એ પ્રસ્થાપિત કરવું પડશે કે પતિ અથવા તેના સગાએ આવી સ્ત્રીને ફૂરતાનો ભોગ બનાવી હતી. 'ફૂરતા' શબ્દ કલમ ૪૯૮એ ના બે ભાગમાં સમજાવવામાં આવ્યો છે. પ્રથમ ભાગ એવા પ્રકારના સ્વેચ્છાપૂર્વકના આચરણની વાત કરે છે જે સ્ત્રીને આત્મહત્યા કરવા માટે પ્રેરે અથવા આવી સ્ત્રીના જીવન, શરીરના અંગ કે સ્વાસ્થ્ય, ભૌતિક કે માનસિકને ગંભીર ઈજા કે જોખમ ઊભું કરે તેવું હોય.

૨૪.૯ આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૯૮એ નો બીજો ભાગ સ્ત્રીને અથવા તેણીના સંબંધીને કોઈ મિલકત કે કિંમતી જામીનગીરી માટેની ગેરકાયદેસર માંગણી પૂરી કરવા માટે અથવા આવી માંગણી પૂરી કરવામાં તેણી કે તેણીના સંબંધીની નિષ્ફળતાના કારણે તેણીને મજબૂર કરવાના હેતુથી આપવામાં આવતા ત્રાસની જોગવાઈ કરે છે.

૨૪.૧૦ આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૯૮એ દરેક ત્રાસ કે દરેક પ્રકારની ફૂરતાને લાગુ પડતી નથી. પ્રોસિક્યુશને એ પ્રસ્થાપિત કરવું પડશે કે મૃતકને માર મારવો અને ત્રાસ આપવો એ તેણીને આત્મહત્યા કરવા માટે મજબૂર કરવા અથવા દહેજની ગેરકાયદે માંગણી સંતોષવાના હેતુથી હતો."

૧૮. સ્ટેટ ઓફ ડબલ્યુ.બી. વિ. ઓરીલાલ જૈસવાલ, રિપોર્ટેડ (૧૯૯૪) ૧ એસસીસી ૭૩ ના કેસમાં, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું:—

"૧૫. અમે એ વાતથી અજાણ નથી કે ફોજદારી ટ્રાયલમાં પુરાવાનું પ્રમાણ દીવાની કાર્યવાહીમાં જરૂરી હોય તે કરતાં વધુ કડક હોય છે. ફોજદારી ટ્રાયલમાં કેસની હકીકતો અને સંજોગો ગમે તેટલા ગૂંચવણભર્યા હોય, આરોપી સામે કરાયેલા આરોપો વ્યાજબી શંકાથી પર સાબિત થવા જોઈએ અને પુરાવાની જરૂરિયાત અટકળો અને અનુમાનોના ક્ષેત્રમાં હોઈ શકે નહીં. આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૯૮-એ અને ભારતીય પુરાવા કાયદાની કલમ ૧૧૩-એ ઉમેર્યા પછી પણ વ્યાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવાની જરૂરિયાત બદલાતી નથી. જો કે, જ્યારે કથિત ગુનાઓ સંબંધિત આરોપીની સંડોવણી વિશે વ્યાજબી શંકાઓ હોય ત્યારે આરોપીને દોષિત ઠેરવવામાં ન આવે તે બાબતે અદાલતના અંતરાત્માને સંતોષ થવો જોઈએ, પરંતુ એ ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે ફોજદારી ટ્રાયલમાં પુરાવા માટેનું કોઈ ચોક્કસ/નિરપેક્ષ ધોરણ નથી અને આરોપી સામે કરાયેલા આરોપો વ્યાજબી શંકાથી પર સાબિત થયા છે કે કેમ તેનો પ્રશ્ન કેસની હકીકતો અને સંજોગો તથા કેસમાં રજૂ કરાયેલા પુરાવાની ગુણવત્તા અને રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવેલી સામગ્રી પર આધારિત હોવો જોઈએ. બાટર વિ. બાટર [(૧૯૫૦) ૨ ઓલ ઈઆર ૪૫૮, ૪૫૯ : ૬૬ ટીએલઆર (ભાગ ૨)

૫૮૯] માં લોર્ડ ડેનિંગે અવલોકન કર્યું છે કે શંકા વ્યાજબી માણસની હોવી જોઈએ અને અપનાવવામાં આવેલું ધોરણ એ ચોક્કસ વિષય-વસ્તુને ધ્યાનમાં લઈને નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે વ્યાજબી અને ન્યાયી માણસ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલું ધોરણ હોવું જોઈએ."

૧૯. આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૯૮એ હેઠળનો ગુનો સાબિત કરવા માટે, પ્રોસિક્યુશને એ પ્રસ્થાપિત કરવું પડશે કે પતિએ મૃતક સ્ત્રીને કલમ ૪૯૮એ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબની ફૂરતાનો ભોગ બનાવી હતી. સંદર્ભિત ચુકાદામાં નોંધ્યા મુજબ, ભારતીય પુરાવા કાયદા, ૧૮૭૨ ની કલમ ૧૧૩એ હેઠળ નોંધાયેલા અનુમાનના સિદ્ધાંત ઉમેર્યા પછી પણ વ્યાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવાની જરૂરિયાત બદલાતી નથી.

૨૦. કલમ ૪૯૮એ હેઠળ કેસ સાબિત કરવા માટે, પ્રોસિક્યુશને કેસ વ્યાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવો પડશે. ઓરીલાલ જયસ્વાલ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે વ્યાજબી શંકાથી પર પુરાવાનું ધોરણ આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૯૮એ અને ભારતીય પુરાવા કાયદા, ૧૮૭૨ ની કલમ ૧૧૩એ ઉમેર્યા પછી પણ બદલાતું નથી.

૨૧. હંસ રાજ વિ. સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા, રિપોર્ટેડ (૨૦૦૪) ૧૨ એસસીસી

૨૫૭ માં, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ ની સાથે સાથે કલમ ૪૮૮એ ના સંદર્ભમાં કલમ ૧૧૩એ ની જોગવાઈઓનું મહત્વ સમજાવ્યું છે. તે નીચે મુજબ નોંધવામાં આવ્યું છે:—

"ત્યારે પ્રશ્ન એ ઊભો થાય છે કે શું કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં ભારતીય પુરાવા કાયદાની કલમ ૧૧૩—એ હેઠળના અનુમાનની મદદથી અપીલકર્તાને આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળના ગુના માટે દોષિત ઠેરવી શકાય. જે પણ વ્યક્તિ આત્મહત્યાની દુષ્પ્રેરણા આપે છે તે આઈ.પી.સી. ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ શિક્ષાને પાત્ર છે. આઈ.પી.સી. ની કલમ ૧૦૭ દુષ્પ્રેરણાના ઘટકો નક્કી કરે છે જેમાં કોઈ વ્યક્તિને કોઈ કામ કરવા માટે ઉશ્કેરવી અથવા તે કામ કરવા માટે એક કે વધુ વ્યક્તિઓ સાથે કોઈ ષડયંત્રમાં સામેલ થવું, જો તે ષડયંત્રના અનુસંધાનમાં અને તે કામ કરવા માટે કોઈ કૃત્ય કે ગેરકાયદેસર લોપ (ચૂક) થાય, અથવા તે કામ કરવા માટે કોઈ કૃત્ય કે ગેરકાયદેસર લોપ દ્વારા ઈરાદાપૂર્વક મદદ કરવી તેનો સમાવેશ થાય છે. વર્તમાન કેસમાં એ પ્રસ્થાપિત કરવા માટે કોઈ પ્રત્યક્ષ પુરાવો નથી કે અપીલકર્તાએ મૃતકને આત્મહત્યા કરવા માટે મદદ કરી હતી કે ઉશ્કેરી હતી અથવા આત્મહત્યા કરવામાં મદદ કરવા માટે કોઈ ષડયંત્ર રચ્યું હતું. પ્રત્યક્ષ પુરાવાના અભાવે પ્રોસિક્યુશને ભારતીય પુરાવા કાયદાની કલમ ૧૧૩—એ પર આધાર રાખ્યો છે જે હેઠળ અદાલતમાં ગણાવેલા સંજોગોની સાબિતી પર અને કેસના અન્ય તમામ સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, અદાલત

એવું અનુમાન કરી શકે છે કે આત્મહત્યાની દુષ્પ્રેરણા આરોપી દ્વારા આપવામાં આવી હતી. કલમ ૧૧૩-એ ની સ્પષ્ટતા વધુમાં સ્પષ્ટ કરે છે કે ફૂરતાનો અર્થ દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ ની કલમ ૪૯૮-એ મુજબનો જ રહેશે જેનો અર્થ થાય છે:

"૪૯૮-એ. (એ) કોઈ પણ સ્વેચ્છાપૂર્વકનું આચરણ જે એવા પ્રકારનું હોય કે જેનાથી સ્ત્રીને આત્મહત્યા કરવા માટે પ્રેરાવું પડે અથવા સ્ત્રીના જીવન, અંગ કે સ્વાસ્થ્ય (માનસિક કે શારીરિક) ને ગંભીર ઈજા કે જોખમ ઊભું થાય; અથવા

(બી) સ્ત્રીને ત્રાસ આપવો જ્યાં આવો ત્રાસ તેણીને કે તેણીના સંબંધીને કોઈ મિલકત કે કિંમતી જામીનગીરી માટેની ગેરકાયદે માંગણી પૂરી કરવા માટે મજબૂર કરવાના હેતુથી હોય અથવા તેણી કે તેણીના સંબંધી દ્વારા આવી માંગણી પૂરી કરવામાં નિષ્ફળતાના કારણે હોય."

૧૩. ભારતીય પુરાવા કાયદાની કલમ ૧૧૩-બી થી વિપરીત, ભારતીય પુરાવા કાયદાની કલમ ૧૧૩-એ માં ગણાવેલા સંજોગો માત્ર સાબિત થવાથી કાયદાની અમલવારીથી વૈધાનિક અનુમાન ઊભું થતું નથી. ભારતીય પુરાવા કાયદાની કલમ ૧૧૩-એ હેઠળ, પ્રોસિક્યુશને સૌ પ્રથમ એ પ્રસ્થાપિત કરવું પડશે કે સંબંધિત સ્ત્રીએ તેના લગ્નની તારીખથી સાત વર્ષના સમયગાળામાં આત્મહત્યા કરી હતી અને તેના પતિએ (આ કેસમાં) તેણીને ફૂરતાનો ભોગ બનાવી હતી. જો આ હકીકતો પ્રસ્થાપિત થાય તો

પણ અદાલત એવું અનુમાન કરવા બંધાયેલી નથી કે આત્મહત્યાની દુષ્પ્રેરણા તેના પતિ દ્વારા આપવામાં આવી હતી. કલમ ૧૧૩-એ અદાલતને કેસના અન્ય તમામ સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને આવું અનુમાન કરવાનો વિવેકબુદ્ધિનો અધિકાર આપે છે, જેનો અર્થ એ થાય છે કે જ્યાં ફૂરતાનો આક્ષેપ હોય ત્યાં આઈ.પી.સી. ની કલમ ૪૯૮-એ માં "ફૂરતા" શબ્દના અર્થને ધ્યાનમાં રાખીને, સ્ત્રી પર ગુજારવામાં આવેલી ફૂરતાના પ્રકાર પર વિચાર કરવો જોઈએ. એક સ્ત્રીએ તેના લગ્નના સાત વર્ષમાં આત્મહત્યા કરી અને તેના પતિ દ્વારા તેણીને ફૂરતાનો ભોગ બનાવવામાં આવી હતી તે માત્ર હકીકત, સ્વચાલિત રીતે એવું અનુમાન ઊભું કરતી નથી કે આત્મહત્યાની દુષ્પ્રેરણા તેના પતિ દ્વારા આપવામાં આવી હતી. અદાલતે કેસના અન્ય તમામ સંજોગો તપાસવા જરૂરી છે. અદાલત દ્વારા ધ્યાનમાં લેવાના સંજોગોમાંનો એક સંજોગ એ છે કે શું કથિત ફૂરતા એવા પ્રકારની હતી કે જે સ્ત્રીને આત્મહત્યા કરવા માટે પ્રેરે અથવા સ્ત્રીના જીવન, અંગ કે સ્વાસ્થ્યને ગંભીર ઈજા કે જોખમ ઊભું કરે. રમેશ કુમાર વિ. સ્ટેટ ઓફ છત્તીસગઢ [(૨૦૦૧) ૯ એસસીસી ૬૧૮ : ૨૦૦૨ એસસીસી (કિમિનલ) ૧૦૮૮] માં કાયદો સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવ્યો છે જેમાં આ અદાલતે અવલોકન કર્યું છે: (એસસીસી પૃષ્ઠ ૬૨૬-૨૭, ફકરો ૧૨).

"૧૨. આ જોગવાઈ કિમિનલ લો (સેકન્ડ) એમેન્ડમેન્ટ એક્ટ, ૧૯૮૩ દ્વારા તારીખ ૨૬-૧૨-૧૯૮૩ થી અમલમાં મૂકવામાં આવી હતી જેથી સામાજિક

માંગ પૂરી કરી શકાય જ્યાં અસહાય પરિણિત સ્ત્રીઓને પતિ કે સાસુ-સસરા દ્વારા આત્મહત્યા કરવા મજબૂર કરીને ખતમ કરી દેવામાં આવતી હતી અને સાબિતીની મુશ્કેલી ઉકેલી શકાય, અને ગુનાહિત પુરાવા સામાન્ય રીતે દાંપત્ય ઘરની ચાર દીવાલો વચ્ચે ઉપલબ્ધ હોવાથી ઘરના રહેવાસીઓ સિવાય બહારના કોઈને ઉપલબ્ધ થતા ન હતા. જો કે, હજુ પણ એ વાત ભૂલી શકાય નહીં કે ફોજદારી કાયદાના ક્ષેત્રમાં આરોપી સામે અનુમાન ચલાવવાનો ઈરાદો છે. અનુમાન ઊભું થાય તે પહેલાં, તેનો પાયો અસ્તિત્વમાં હોવો જોઈએ. કલમ ૧૧૩-એ નું કેવળ વાંચન દર્શાવે છે કે કલમ ૧૧૩-એ ની પ્રયોજકતા માટે, એ દર્શાવવું આવશ્યક છે કે (i) સ્ત્રીએ આત્મહત્યા કરી છે, (ii) આવી આત્મહત્યા તેના લગ્નની તારીખથી સાત વર્ષના સમયગાળામાં કરવામાં આવી છે, (iii) પતિ અથવા તેના સંબંધીઓ, જેમના પર આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે, તેમણે તેણીને ફૂરતાનો ભોગ બનાવી હતી. ઉપરોક્ત સંજોગોના અસ્તિત્વ અને ઉપલબ્ધતા પર, અદાલત એવું અનુમાન કરી શકે છે કે આવી આત્મહત્યાની દુષ્પ્રેરણા તેના પતિ અથવા તેના પતિના આવા સંબંધીઓ દ્વારા આપવામાં આવી હતી. સંસદે સાવચેતીનો સૂર ઉચ્ચારવાનું પસંદ કર્યું છે. પ્રથમ, અનુમાન ફરજિયાત નથી; તે માત્ર મંજૂરી આપનારું છે કારણ કે 'અનુમાન કરી શકશે' પદસમૂહનો ઉપયોગ એવું સૂચવે છે.

બીજું, ઉપરોક્ત ત્રણેય સંજોગોનું અસ્તિત્વ અને ઉપલબ્ધતા, કોઈ

સૂત્રની જેમ, અનુમાન દોરવા માટે સક્ષમ બનાવશે નહીં; અનુમાન દોરવામાં આવે તે પહેલાં અદાલતે 'કેસના અન્ય તમામ સંજોગો' ધ્યાને લેવા પડશે. કેસના અન્ય તમામ સંજોગોની વિચારણા અનુમાનને મજબૂત કરી શકે છે અથવા અનુમાન દોરવાથી દૂર રહેવા માટે અદાલતના અંતરાત્માને આદેશ આપી શકે છે. કલમ ૧૧૩-એ માં વપરાયેલ પદસમૂહ-- 'કેસના અન્ય સંજોગો' અનુમાન ઊભું કરવાના હેતુ માટે ફૂરતા અને આત્મહત્યા વચ્ચેના કાર્ય-કારણ સંબંધ સુધી પહોંચવાની જરૂરિયાત સૂચવે છે. છેલ્લું પરંતુ મહત્વનું, આ અનુમાન ખંડન ન થઈ શકે તેવું નથી. અનુમાન ઊભું કરવામાં આવ્યું હોવા છતાં, બચાવ પક્ષમાં રજૂ કરાયેલા પુરાવા અથવા રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ હકીકતો અને સંજોગો અનુમાનનો નાશ કરી શકે છે. કલમ ૧૧૩-એ માં વપરાયેલ 'અનુમાન કરી શકશે' પદસમૂહ પુરાવા કાયદાની કલમ ૪ માં વ્યાખ્યાયિત થયેલ છે, જે કહે છે -- 'જ્યારે પણ આ કાયદા દ્વારા એવી જોગવાઈ કરવામાં આવે કે અદાલત કોઈ હકીકતનું અનુમાન કરી શકશે, ત્યારે તે આવી હકીકતને સાબિત થયેલી ગણી શકશે, જ્યાં સુધી તે નાસાબિત ન થાય, અથવા તેની સાબિતી માંગી શકશે."

૨૨. રાજ રાની (શ્રીમતી) વિ. સ્ટેટ (દિલ્હી એડમિનિસ્ટ્રેશન), [(૨૦૦૦) ૧૦ એસસીસી ૬૬૨] ના કેસમાં, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:-

"૪. અમે સુસાઈડ નોટમાં લખાયેલા તમામ લખાણમાંથી પસાર થયા છીએ.

તે તેના પતિ પર માદક દ્રવ્યોનો આદિ હોવા બદલ ગંભીર આક્ષેપ કરે છે. પછી તેણે તેની સાસુ સામે સામાન્ય આક્ષેપ કર્યો છે અને અપીલકર્તા પ્રત્યે ઓછા અંશે આક્ષેપ કર્યો છે. પરંતુ દુર્ભાગ્યે તેણે કોઈ ચોક્કસ પ્રસંગનો ઉલ્લેખ કર્યો નથી જેને દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ ની કલમ ૪૯૮-એ માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબની ફૂરતા કહી શકાય. અપીલકર્તા દ્વારા મૃતક પ્રત્યે ઉચ્ચારવામાં આવેલા શબ્દો તેણીના મનને દુભવનારા હતા અને તેણે તેમને ખૂબ ગંભીરતાથી લીધા હતા અને સુસાઈડ નોટમાં તેણે આવા ઉચ્ચારણોને પુનરાવર્તિત કરવા યોગ્ય ન હોવાનું વર્ણવ્યું હતું.

પ. મૃતકને તે શબ્દો ખૂંચતા લાગ્યા તેટલું જ પૂરતું નથી, તેનું ન્યાયિક પરીક્ષણ થવું જોઈએ અને અદાલત એવું નિષ્કર્ષ કાઢવાની સ્થિતિમાં હોવી જોઈએ કે તે શબ્દો દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ ની કલમ ૪૯૮-એ માં નક્કી કરાયેલા પરિમાણો હેઠળ 'ફૂરતા' ની વ્યાખ્યામાં આવે તેટલા પૂરતા પ્રમાણમાં ખૂંચતા હતા. આ ક્ષેત્ર અસ્પષ્ટ અને અનિશ્ચિત રહે છે. ઉક્ત નોંધ ઘણા ફકરાઓમાં લખાયેલો ખૂબ જ લાંબો પત્ર હોવા છતાં, અપીલકર્તા દ્વારા મૃતક વિરુદ્ધ બોલાયેલો એક પણ શબ્દ મૃતક દ્વારા સુસાઈડ નોટમાં રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવ્યો નથી. સુસાઈડ નોટનો સૂર અને ભાષા દર્શાવે છે કે તે અભણ સ્ત્રી ન હતી. અદાલત અપીલકર્તા પાસેથી મૃતકે સાંભળેલા શબ્દો ફૂરતા સમાન છે કે કેમ તેનો ન્યાય કરવામાં અસમર્થ હોવાથી, ફોજદારી અદાલત માટે તેણી કલમમાં દર્શાવ્યા મુજબના ફૂરતાના ગુના માટે દોષિત છે

તેવું ઠરાવવું શક્યતાથી દૂર છે. એ પણ દર્શાવવું જરૂરી છે કે અપીલકર્તાએ તેણીની વિરુદ્ધ કર્યું હોય તેવું એક પણ કૃત્ય મૃતકે દર્શાવ્યું નથી. અપીલકર્તા સામે કહેવાયેલી તમામ વાત એ હતી કે તે એવું કંઈક બોલી હતી જેને તેણે વાંધાજનક ગણાવ્યું હતું."

૨૩. વર્તમાન કેસમાં, મૃતક અને આરોપીની દીકરીની સાક્ષી તરીકે તપાસ કરવામાં આવી છે. તેણે પિતા તરફથી માતા પર ગુજારાયેલી કોઈ કૂરતાનો આક્ષેપ કર્યો નથી. આરોપી દ્વારા પૈસા માંગવામાં આવ્યા હોવાનો ફરિયાદીનો આક્ષેપ પણ સાબિત થતો નથી. વિદ્વાન જજે દહેજ પ્રતિબંધક કાયદા હેઠળના કેસને માન્યો નથી. ઉપર ઉલ્લેખ કર્યા મુજબ, ટ્રાયલ દરમિયાન રજૂ કરાયેલા પત્રોનું વિશ્લેષણ કરતા, એવું જણાય છે કે અમુક સંજોગોએ આરોપીને પૈસા ઉધાર લેવા માટે મજબૂર અને વાધ્ય કર્યો હતો. કેટલાક સામાજિક સંબંધોએ મૃતકને પોતે જ માતા-પિતા પાસે રૂ.૫,૦૦૦/- ની માંગણી કરવા મજબૂર કરી હતી. સ્કૂટર અંગેનો આક્ષેપ સાબિત થતો નથી. પત્રના રૂપમાં ફરિયાદી તરફથી રજૂ કરાયેલ દસ્તાવેજ પોતે જ સાબિત કરે છે કે સ્કૂટર સારી સ્થિતિમાં પાછું આપવામાં આવ્યું હતું. પત્ની દ્વારા આત્મહત્યાનું તાત્કાલિક પ્રત્યક્ષ કારણ ટ્રાયલ દરમિયાન સાબિત થતું નથી.

૨૪. પુરાવાના વિશ્લેષણને ધ્યાનમાં લેતાં અને સંદર્ભિત ચુકાદામાં સ્થાપિત સિદ્ધાંતો પર આધાર રાખીને, દાંપત્યજીવન ૧૩ વર્ષનું હતું તે હકીકતને

ધ્યાને લેતાં, પ્રોસિક્યુશન કલમ ૪૯૮એ હેઠળ દોષસિદ્ધિ માટેના કેસ પર વિચાર કરવા માટે કલમ ૪૯૮એ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબની કૂરતા સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયું હતું અને તે કારણસર, વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટના જજનું અવલોકન ભૂલભરેલું બને છે અને તેને રદ કરવું જરૂરી છે.

૨૫. સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૩૯૪ ના સબ-સેક્શન (૨) ની જોગવાઈ અપીલકર્તાના મૃત્યુ પછી નજીકના સગાંઓને અપીલ ચાલુ રાખવાની પરવાનગી માટે અરજી કરવાની મંજૂરી આપે છે અને જો પરવાનગી આપવામાં આવે તો અપીલ રદબાતલ થશે નહીં. જોગવાઈની સ્પષ્ટતા નજીકના સગાની વ્યાખ્યામાં સીધા વંશજોનો સમાવેશ કરે છે. તેથી, અપીલ આગળ ચલાવવા માટે દીકરીઓ અને દીકરો રેકૉર્ડ પર છે.

૨૬. પરિણામે, અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે. બનાસકાંઠા, જિલ્લા પાલનપુરના વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા સેશન્સ કેસ નંબર ૫૫/૧૯૯૭ માં પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૨૦.૧૧.૨૦૦૩ નો ચુકાદો અને હુકમ રદ કરવામાં આવે છે અને મૃતક આરોપીને નિર્દોષ છોડી મૂકવામાં આવે છે કેસનું રેકૉર્ડ અને પ્રોસીડિંગ્સ તુરંત સંબંધિત ટ્રાયલ કોર્ટને પરત મોકલી આપવું.

(ગીતા ગોપી, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.